

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 36.

Lördagen den 9 September

1871.

Försvarsfrågan.

III.

De fem reservanterna. Framtidsutsigter.

I vårt nummer för den 15 April, två dagar förr än arméorganisationen började behandlas i kamrarna, yttrade vi den öfvertygelsen att chancerna för antagandet af regeringens förslag voro förspilda, och att under sådana omständigheter både regeringen i allmänhet och chefen för landförsvaret i synnerhet torde böra finna sig fullt tillfreds, i fall kamrarna kunde förena sig om antagandet af de fem reservanternas hofsamma och för den närmaste framtiden fullt betryggande förmedlingsförslag. Vi tro oss också veta att man, nu efteråt åtminstone, skulle hafva betraktat en sådan utgång för en stor lycka, men reservationen fann i Andra kammaren endast understöd af en ledamot — en af kammarens mest sakkunnige — och fastän i Första kammaren omkring tredjedelen af de afgifna anförandena var för bifall dertill, eller för en återremiss i ungefär enahanda syftning, kom detta yrkande icke under omröstning. Att utgången i Andra kammaren i alla händelser kuapt hade blifvit någon annan, hafva vi i det föregående antydt, och vi hafva för en sådan uppfattning ganska goda auktoriteter.

I det senare af sina båda anföranden i Första kammaren yttrade friherre *Stjernblad*: »Det är möjligt att reservanterna vid

en blifvande votering komma att få ganska få på sin sida, men när man är öfvertygad om att man har rätt, betyder det föga att blifva slagen, *och en gång få vi rätt*. Gifve Gud blott att erkännandet deraf ej må komma under ånger och tårar, när det en gång är för sent». Dessa ord förtjena att upprepas såsom en erinring och varning nu, när kamrarna å nyo skola gripa verket an. Det är icke för sent ännu att göra det omtalade erkännandet utan både ånger och tårar, och för vår del bekänna vi vår oförmåga att tänka oss en tillfredsställande utgång i annan syftning än den som de fem reservanterna utpekade.

Man har en tid trott sig veta att regeringen skulle komma med ett förslag till så famösa *lindrings*, att Andra kammarens lindringshungrigaste ledamöter icke skulle kunna motstå det. Om så skedde, skulle vi endast säga: så mycket värre, och lyckligtvis är dertill ingen anledning. För egen del hafva vi icke heller ett ögonblick satt tro till detta rykte, helt enkelt derföre att vi ansågo det orimligt.

Vid förra riksdagen förklarade en ledamot af Andra kammaren, som på samma gång är konungens rådgifvare, att beväringslagen måste antagas utan vilkor, och att *sedan detta skett*, »må man sedan göra

hvilka framställningar som helst om modifieringar, om ändringar, om lindringar af rustningen och roteringen. Jag är fullkomligt förvissad att kongl. maj:ts regering skall åt det samma egna den största uppmärksamhet och den samvetsgrannaste pröfning». I samma syftning yttrade sig i samma kammare äfven en annan ledamot af statsrådet, och om han ock litet senare fann sig föranlåten att söka bortförklara allt det hufvudsakligaste af sin första förklaring, blef dock så mycket kvar deraf, att konungen skulle taga »en framställning om sådana lindringar som kunde ske utan att förstöra vårt försvarsväsende» i sorgfälligt öfvervägande. Sådana förklaringar äro icke mycket vågade, efter som saken faller af sig sjelf. Ingen regering kan undgå att pröfva framställningar om skattelindring, och sådana fall inträffa ganska ofta, att en eftergift af skatter fordras både af billigheten och ett behörigt afseende på den allmänna nyttan. Om det har sin verklighet, hvad en representant för Dalarne i Andra kammaren försäkrade, att det finnes jordegendomar under rotehålllet så belastade af offentliga bördor, att egarne anse sig särdeles lyckliga, om de kunna finna någon som sköter dem utan att betala ett enda öres arrende, då är det allt skäl att konungens regering låter undersöka saken och uttänker utvägar att afhjelpa ett så bedröfligt förhållande. Men hvad vi våga påstå är att ingen regering, allra minst vår, skall kunna ifrågasätta att för skatteeftergifter åt två tredjedelar af alla Sveriges jordegare, af hvilka blott ett ensidigt riksdagsparti begär dem, *köpa* bifallet till en lag som endast sanktionerar en naturlig medborgarpligt, och till en arméorganisation som i allra bästa fall är blott en öfvergående nödhjelp. En regering som inlåter sig på en sådan handel skulle få till allt för stegrade pris betala hvarje minut af sin vidare tillvaro.

Det kan icke vara alldeles otjenligt att här påminna om hvad en talare i Första kammaren, hr *af Klint*, yttrade i detta afseende. »Det kan väl hända», sade han, »att såsom en *följd* af den nya värnepligtslagen åtskilliga förändringar behöfva vidtagas med hänseende till rust- och rotehållarnes ställning, men en skrifvelse sådan som den af hr *Ehrenheim* föreslagna — och af Första kammaren sedermera be-

slutna — förleder regeringen att å nyo beträda en bana, som 1867 års riksdag, om än i god afsigt, dock allt för obetänksamt utstakade». Talaren frågade dem som i motsats med honom sjelf ansåge rätt att rust- och rotehållare finge någon ersättning i anledning af den ökade värnepligten, om de kunde uppdraga gränsen för anspråken, om de hade klart för sig hvar utgångspunkten är, hvilka öfningar, hvilka kommenderingar den indelta armén blir underkastad i och för denna värnepligtslag, och för hvilka denna ersättning bör ifrågakomma. Vi befara att denna fråga icke kan besvaras på förhand, åt minstone försökte ingen under debatten att besvara den. Så mycket är säkert, att hvilka skänker än regeringen nu skulle kunna erbjuda, måste de ovilkorligen finnas otillräckliga af det parti i Andra kammaren som sade, att när kongl. maj: 1869 föreslog efterskänkandet af en femtedel utaf det kapital som indelningsverket representerar, var detta »att bjuda dem stenar i stället för bröd».

För att först hålla oss vid den rättsliga sidan af saken, så erkände alla som ville erkänna något, och främst deribland den främste mannen i kongl. maj:ts regering, att reservanterna hade ställt frågan på dess enda rätta punkt, i det de med ovilkorligt tillbakavisande af yrkandet på lindring, ådagalade att det enda rättvisa och för alla samhällsintressen billiga parti som kunde tagas, var att medgifva en aflösning af roteringsbördan *till fulla värdet* af dess verkliga omfång, men i en form som åt innehafvarne af den indelta jorden öfverlät att välja mellan fullgörandet af den effektiva roteringen och en efter utrönande af den sanna kostnaden bestämd ständig väkansafgift. Det låg, såsom också erkändes, *en försonlig tanke* i detta förslag, utan att eftersänka en tredje parts rätt, och det hade framför den af hr *Kallstenius* i Andra kammaren föreslagna utvägen, att såsom en förbättrad form af normalkontrakten fixera roteringskostnaden till jemna 100 rdr, det stora företrädet att icke vilja pålägga någon rotehållare mer än hans nuvarande bördor, medan det, i stället för att petrificera indelningsverket och lägga hinder för en framtida förändring, i fall den af militäriska skäl skulle befinnas oundgänglig, öppnade en

utväg att småningom afveckla den åldriga institutionen, utan att gifva dess värde såsom statsegendom till spillo. Ty reservanterna stälde sig i det afseendet bland alla på den enda rätta och hållbara ståndpunkten, att försvarsverkets ordnande skulle betraktas ur försvarets synpunkt och icke ur kameralvetenskapens. Huru de lyckats såsom militära organisatörer, derom öfverlemna vi åt de sakkunnige att döma och vi finna då att de män som stå på höjden af militäriskt vetande gifvit dem det mest aktuingsfulla erkännande, derföre att de haft mod att taga fulla konsekvenserna ur värnepligtslagen. »Jag bekänner uppriktigt», yttrade grefve Lagerberg, »att de brister (militära) som af dessa herrar blifvit påpekade verkligen förefinnas och nödvändiga göra stora förändringar med indelta armén, i hvad som rörer så väl befälets som stammens daning och öfning», och denne talares enda betänklighet var förslaget om rekruteringens öfverlemnande åt kronan, emedan denna skulle bli för dyr, så att »man ena stunden kan få en karl för 50 rdr, den andra måste betala 500 rdr, och vid vissa tillfällen kanske ej kan för penningar erhålla någon alls». Men blir detta lättare eller möjligare för rust- och rotehallarne, och ligger ej i det fortfarande öfverlåtandet åt jordegarna af rekruteringen ett öofverstigtligt hinder att gifva indelta armén den militäriska karakter som är nödvändig, för att göra den till en brukbar stam åt den nya styrkan af det värnepligtiga manskapet?

Reservanternas förslag afsåg att gifva behörig utsträckning åt det af krigsministern sjelf, ehuru i ett så inskränkt omfång att det knapt skulle blifva märkbart, beträdda volontärsystemet, och på detta sätt göra det möjligt att för beväringen vinna ett behöfligt underbefäl. Man uttalade farhågor för det ifrågasatta experimentet, och man visste icke huru det skulle slå sig ut; derför ville man heldre förblifva vid det bepröfvade gamla, hvars förträfflighet man ansåg erfarenheten hafva under mer än två hundra år ådagalagt. Vi lemna derhän, om den indelta armén, sådan den blef genom knektekontrakten, i verkligheten gifvit en sådan erfarenhet: många sakkunniga påstå motsatsen, säga att alla krig som vi fört med dem varit olyckliga, och att vi icke för framtiden hafva att vänta något annat, emedan den i grunden en-

dast är ett stelnadt milisväsende, lika oförmöget af utsvällande som af utbildning, och förmena att sjelfva aflöningsättet lägger hinder i vägen för en tidsenlig soldatmenighet. Vare härmed huru som helst, men en ting är säker: det enda vi känna om den indelta armén är såsom slutentrupp, hvars i allmänhet goda anda, medborgerliga tänkesätt och betydande förmåga att uthärda ansträngningar knappast af indelningsverkets ifrigaste vedersakare på allvar bestridas. Men dessa passiva egenskaper såsom slutentrupp äro ett, ett annat dess förmåga att upplösa sig i dugliga befälsämnar, och friherre De Geer gjorde en hemställan, på hvilken man blef honom svaret skyldig *om vi kunna veta, huru stamtruppen skall blifva, i fall vi bibehålla den indelta armén.* Äfven hr Björnstjerna erinrade härom, då han sade att det inflytande den nya värnepligtslagen kan utöfva på den indelta eller värfvade stamtruppen »ej kan bemärkas förr än värnepligtslagen träd i gällande kraft och utöfning, och ej genast då, utan först sedan man hunnit att utbilda en rekrutklass och derefter första och andra uppbådet». Hvarje steg på en alldeles opröfvad bana medför osäkerhet, och den rol man hädanefter vill anvisa åt den indelta armén är i sanuing en opröfvad bana.

En snillrik talare erinrade för ett par år sedan, med anledning af en helt annan fråga, huru mycket ondt metaforen utträttat i den politiska diskussionen; man kan dermed försöka bevisa hvad som helst, utan att i grunden någon ting bevisa, och man får helt behändigt konung Herodes till ett fyrfotadjur, efter som Herodes var en räf och alla räfvar gå på fyra fötter. Icke mindre oreda har det sväfvande begreppet »stam» gjort i diskussionen om försvarsverket. Man har funnit tillståndigt att jollra om denna »starka stam med djupa rötter, som fasthåller rörliga, smidiga och fruktbarande grenar». Hvad är den verkliga betydelsen af detta poetiska nonsens, och är det väl meningen att indelningsverket skall »fasthålla» beväringen, fastän det i ledet, efter de från högsta ort emanerade mobiliseringsplanerna, blott har 1 indelt soldat för 6 eller 7 man beväring? Om ordet stam skall betyda något, så måste det väl vara ett af de två, antingen en mindre men fullrustad trupp, som kan

vid första anfallet gå fienden till mötes, medan de större massorna utrustas och öfvas, eller också endast en befälskadre, ämnad att omsluta och gifva militärisk uppfostran åt det unga beväringsskicket. I den förra bemärkelsen har den indelta armén knappast någonsin varit att anse såsom en stam, utan snarare som en på förhand inrullerad, blott till en ringa del öfvad krigsreserv till att komplettera den egentliga styrkan, de värfvade trupperna, och ännu mindre kan det komma i fråga att hädanefter taga ordet i denna bemärkelse. Återstår således blott den senare meningen, så mycket mer, som hela den nu varande indelta armén — och det lär väl icke vara fråga om att föröka den genom nya bördor på jorden — redan med vår närvarande folkmängd åtgår till underbefäl åt beväringen, i fall den dertill skulle befinnas duglig. Enligt det svenska manöverreglementet erfordras väl på hvarje stamkompani endast 18 underbefäl, men detta är, såsom hr *Wijkander* visade, mindre än den preussiska organisationen på *fredsfot*. Kan man nu tänka sig att ett tillräckligt manstarkt och tillräckligt öfvadt underbefäl för den aktiva armén, för depåter, krigsreserv och landstorm, skall kunna vinnas af vår indelta armé med 44 dagars årlig öfning, eller af beväring med samfaldt 82 dagar? Men vi lemna den militäriska sidan af saken, som redan blifvit på ett tillfredsställande sätt utredd af de sakkunnige, och utan tvifvel skall blifva det ännu vidare.

Det ordades mycket derom, att den nya stammen, sådan den efter reservanternas åsigt borde gestaltas, en *élite* af beväringen, endast aflönad och fast anställd för ett längre antal år, skulle blifva en »lösdrifvarestam», som skulle medföra tusen vådor för samhällets ordning. Deremot erinrades, att redan nu är omkring en tredjedel af hela det indelta infanteriet, eller omkring 6,000 nummer, i saknad af torp, utan att denna styrkas moraliska och ekonomiska aktuingsvärdhet derigenom lupit någon fara. Friherre *De Geer* yttrade i detta afseende några ord, som vi tillåta oss att anföra. »En soldat», sade han, »som förvärfvat skicklighet i ett yrke, så aktadt som krigareyrket är i Sverige, hvilken hvarje år användes att leda ortens ungdom, och hvilken är tillräckligt aflönad

för sin bergning, synes mig hafva alla vilkor för att vinna en aktad ställning. Icke heller kan jag inse, hvarför han skulle med denna förvärfvade skicklighet och vana vid lydriad och ordning, om han toge afsked i sin mannaålders fulla kraft, komma mer än andra i saknad af försörjning, så att man i honom hade att frukta ett fattighjon». Friherre *Stjernblad* utförde än vidare denna tanke och ogillade af grundsats soldatens aflöning med stuga och viss spannmålslön. Det ligger efter vår tanke en stor statsekonomisk sanning i hans ord, af hvilken vi mer och mer skola komma i erfarenhet: »Stugan utgör för ynglingen en lockelse till förhastadt giftermål med åtföljande näringsbekymmer, och *tak öfver hufvudet i ungdomen betyder ofta det samma som bar backe på alderdomen, hvaremot kontant lön jemte arbete i ungdomen medför eget tak öfver hufvudet på alderdomen*».

Vi förbise ingalunda betydelsen af det omedelbara sammanhanget mellan rotehållaren och soldaten, och det är utan tvifvel denna för vårt land alldeles egenomliga omständighet, som efter grefve *C. G. D. Mörners* ord, gjort indelingsverket till »en ypperlig fredsorganisation, äfven som en alldeles förträfflig polisinställning». Men denna omedelbara ställning, detta feodalförhållande, fortlevande från den tid då bonden födde nummerkarlen ur sin egen gryta och gaf honom en tarflig vadmalströja i lön för det arbete han var förbunden att utgöra åt honom, saknar icke sina skuggsidor, och om en nu afliden krigare, *J. A. Hazelius*, hvars på sjuklägret sammanskrifna och i Första kammararen af en länskamrat upplästa afskedsvotum gjorde ett så gripande intryck, kunde fråga, »hvem vid hvarje offentlig högtid är lejonet i bygden, om icke den egna krigarklädde soldaten», så var detta snarare ett ungdomsminne, af dem som med utomordentlig klarhet och styrka pläga omsväfva döende, än en trogen bild af det närvarande förhållandet. Allt för ofta störes vänskapen af gnatigt gräl om hemkall och matsäck och qvarnresor och reparationer; allt för ofta förbittras dessa tvister af kompanibefällets mera välmentade än välbetänkta inblandning. Huru allmogem själf nu mera anser »lejonet i bygden», derom

har hr *Magnus Jonsson* gifvit oss en slående upplysning, i det han till besvarande upptog ett yttrande af chefen för landförsvarsdepartementet, att den stående armén bestod af kärnan eller utgjorde urvalet af landtbefolkningen. »Det är detta», sade talaren, »som jag vågar på det allvarligaste bestrida, på samma gång jag ber få upplysa honom derom, i händelse han förut icke gjort sig reda därför, att det är endast den jordbrukande befolkningens drängar och backstusittarnes söner som lätit och låta lega sig till soldater och båtsmän, och dertill på långt när icke de bästa af dem; ty reelt folk låter ingalunda lega sig att gå som viljelösa verktyg i en del aristokratiska embetsmäns händer, för att skyldra gevär och deltaga i granna parader m. m., utan man får alltnöja sig med den sämre delen af folket. Anser nu den högtärade hr krigsministern dessa våra drängar och husmäns söner utgöra kärnan och urvalet af landets allmogebefolkning? I sådant fall kan jag icke undgå att tycka, att han uppskattat landtbefolkningen må hända nog lågt».

Det är väl icke gerna möjligt att icke stöta sig på den öfvermodiga ton hvarmed den besutne bondearistokraten uppdrager den oöfverstigliga gränslinien mellan sig sjelf och torparen, men detta är en sak för sig, och förhållandets verklighet lär man ty värr icke kunna jäfva, lika så litet som samme talares påstående att soldaten nu mera obetydligt bidrager till jordens uppodlande. Är han »en rapper karl i ledet», skall man ofta finna att han är en håglös och oduglig jordarbetare, och är han en dugtig dikesgräfvare eller plogkarl, brister han ofta i det »pli» som befälet så högt värderar. Soldatens falska ställning såsom torpare, när han har ett verkligt jordbruk och icke såsom vanligen är händelsen blott en backstuga, blir värre i den mån hans befäl upphör att vara jordbrukande. Sjelfva landtbrukets utveckling ökar svårigheterna; rotebonden rynkar näsan åt knektens illa häfdade åkerlapp, icke sällan af ekonomiskt obestånd upplåten till en utarmande lottsättning af potatis, och lånar honom endast motvilligt redskap och dragare. Vi våga tro att det indelta manskapets ekonomiska ställning på senare tider gått betänkligt till baka, och vissa delar af båtsmanshället äro, efter fullt sak-

kunniga personers officiella vitnesbörd, ordentliga härdar för pauperismen. Komitén för lindringar i båtsmansroteringen har upplyst att på en befolkning i Blekinge af 96,000 personer funnos 1865 3,351 fattighjon, hvaraf 1,011 eller nära tredjedelen tillhörde båtsmansfamiljer, samt att af ett senare års folcknummer 103,000, fattighjonen stigit till 6,658, hvaraf 2,223 tillhörde båtsmansfamiljer, och i Södra Møre är förhållandet ännu betänkligare. Förut har den indelta soldaten vanligen af roten fått en plats till fristad för sin ålderdom, men detta blir omöjligt när han skall taga afsked vid en tidigare ålder. Enligt krigsministerns förslag får han icke tjena öfver 45 år, och då har i vanliga fall icke den pensionerade företrädaren hunnit komma i grafven. Hvad skall han då taga sig före? Ingen vill hafva honom i tjänst; grafva orkar han icke och tigga blyges han. Han har samlat omkring sig en barnskara, af hvilka minsta delen hunnit att uppväxa, när han måste lemna denna provisoriska bofasthet, på hvilken man lagt så mycken vikt. Hvarför då ej afskeda honom tio år tidigare? Då har han åtminstone några års arbetskraft och kan möjligen få tjänst som statkarl, i fall hans karakter och hans duglighet som plogkarl äro särdeles väl dokumenterade.

Chefen för landförsvarsdepartementet har i sitt sista memorial också afsett dessa olägenheter, då han föreslår att staten skall insätta för soldaten årligen i sparbänk 10 rdr, hvilken han får lyfta med ränta vid afskedet. Detta är något, ehuru icke mycket. Han har också ifrågasatt att vissa civila befattningar af lägre grad skulle åt den afskedade soldaten förbehållas, liksom kyrkovaktaresysslan af gammalt varit honom förbehållen i vissa landsortsförsamlingar. Äfven detta kan göra sin lilla mån, så vidt de ej ge anledning till missnöje hos de civila kårerna. Men ändå har hr krigsministern funnit nödvändigt att öppna vägen för ett tidigare afskedstagande, och detta bevisar bäst hvilken sårbar punkt indelningsverket här erbjuder. Det skall icke dröja länge, innan detta tidigare afskedstagande regelmessigt yrkas af befälet, och hvilket trassel kommer det ej att medföra i afseende på rotarnes anspråk på legohjelp af kronan, som, en gång upp-

ammadt, icke alltid skall stanna vid den femtonåriga tjänstetiden.

När någon vågar draga vår indelta armés förträfflighet såsom cadre för nationalbeväringén i fråga, mötes han vanligen med åberopandet af främmande auktoriteter, med general *Dufour* och *Michel Chevalier*. Vi veta icke hvilken grad af kännedom den aktade schweiziska generalen kan hafva förvärfvat om det svenska indelningsverket, men det må förlätas oss, om vi betvifla att denna kännedom kan vara djup nog för att fälla utslaget, när det gäller vår egen själfpröfning. En speciel insigt i ämnet är lika omöjlig för honom som för oss sjelfva, emedan den beror af en erfarenhet som ingen människa i världen ännu haft tillfälle att förvärfva, och vi antaga att hans enskilda skrivelser, hvilka blifvit under diskussionen åberopade, snarare varit dikterade af begäret att säga något förbindligt till en utländsk minister, som haft den artigheten att vädja till hans omdöme, än af någon önskan att fälla en skiljedom mellan främmande statsmakter. Hvad den franska ekonomisten angår, så har han skrivit såsom filosof och fredsvän, men alldeles icke såsom militärförfattare; den indelta armén i Sverige har för hans fantasi framträdt såsom ett vackert ideal af medborgaresoldat, och hvad som i verkligheten utgör hans svaghet, har inför den snillrike främlingen visat sig under det förvillande skimret af en poetisk belysning. Fransmän studera sällan detaljer när de icke särskildt behöfva det, men de äro lätt benägna att göra upp konstruktioner, i synnerhet när de derigenom tycka sig kunna bestyrka en favoritsats. Vilja vi tillegna oss loforden som komma från utlandet, är det äfven billigt att vi låna ett öppet öra åt klandret som kommer från samma håll, och det kan då icke skada att höra de stränga omdömen som i främmande militärtidskrifter blifvit uttalade öfver den kungliga försvarspropositionen.

Bland annat som anföres till indelningsverkets berömmelse är dess utmärkta prisbillighet. Vi vilja icke bestrida att de värfvade trupperna kosta vida mer, men frågan ställer sig icke om indelta soldatens billiga lefnadskostnad för året, utan om hans militära duglighet i förhållande till den derpå använda kostnaden. Hr *C. J. Lovén*, den i vår första uppsats

citerade författaren i »Svensk Tidskrift», har i detta afseende en kalkyl, som kanske icke är alldeles ovärdig uppmärksamhet. Då man, säger han, kan beräkna kostnaderna för den indelta soldaten under 20 års tjänstetid till omkring 4,000 rdr, och kostnaderna för en värnepligtigs underhåll ett år i garnison icke kunna synnerligen öfverstiga kostnaderna för en soldat vid något af de båda gardena eller Vermlands värfvade fältjägerregemente, återstå således dessa 4,000 rdr till betäckande af kostnaden för soldater af den nya stammen under de återstående sex åren, förut satt att hvarje beväringssoldat tjänade 7 år i linien och tillbragte det första året med att genomgå rekrytskolan i garnison, »och det torde icke vara öfverdrifvet att antaga denna summa tillräcklig att betäcka underhållet af 2 à 3 man af den nya stammen under dessa sex år. Läger man der till antalet af de värnepligtige som första året fullgjort militärplikten i garnison, och hvilkas underhållskostnad de två följande åren ingår i kostnaden för de värnepligtige i allmänhet, erhåller man på detta sätt en vida starkare stam än den nu varande. Om någon brist skulle uppkomma, skulle det således vara för de värnepligtiges underhåll i garnison, som endast tjänade i tre år.» Ett ännu fördelaktigare förhållande uppstår, när man fäster afseende vid den del af cadren som skulle tjena till 32:dra lefnadsåret och motsvara de närvarande underofficerarne. Läger man nu härtill, att genom detta system skulle ett gammalt önskningsmål vinnas, gardesregementenas upphörande såsom värfvad trupp och ersättande med eliter från alla landskap, som i hufvudstaden genomginge sin underofficersskola, den stora mängden af militärisk intelligens som på detta sätt hastigt spriddes i landet och komme krigsreserven och landstormen till godo, samt den högst värdefulla upfostran, äfven för det medborgerliga lifvet, som tillfölle ynglingen under hans vapenöfningsstid, så ställer sig räkningen icke längre till knektelhällets fördel.

När det är fråga om att på ett tidse enligt sätt reorganisera hela vårt armésystem, måste saken betraktas från alla sidor, och den som berör skatteväsendet får icke heller lemnas utan afseende. Sammanhanget mellan indelningsverket och

grundskatterna, samt omöjligheten att behandla båda sakerna annat än i förening, användes af förra riksdagens statsutskott såsom ett skäl att afstyrka de då väckta förslagen om grundskatternas aflösning. Huru länge skall detta allt jemt återkommande yrkande på all jords likformiga beskattning kunna lemnas utan afseende? Man märke väl att här icke är fråga om att beröfva kronan dess inkomster af den oprivilegierade jorden, utan endast att utplåna olikheterna mellan de särskilda jordnaturerna, hvori vida mera konservativa och byråkratiska samhällen än vårt länge sedan föregått oss. Vi hafva i en föregående uppsats sett att vi i våra räntepersedlar förvara minnet af äldre, på jorden hvilande bördor för försvarsväsendet, hvilkas afskaffande de värda reformatörerna i Andra kammaren, om de en gång få reda på förhållandet, lika väl kunna göra till vilkor för åtagandet af en utsträckt värnepligt som afskaffandet af det ständiga knektehållet. Vi kunna ej säga huru den kamerala jemlikheten bäst skall befordras, antingen genom grundskatternas successiva aflösning med ett kapital som blir statsfond eller användes att betala statsskulderna, eller också derigenom att den privilegierade jorden mot vederlag i statsobligationer åtager sig motsvarande bördor. En talare i Andra kammaren, friherre *Koskull*, ansåg sig kunna försäkra att de egare till privilegierad jord han representerade icke skulle befinnas ovillige att åtaga sig rote-ring, i det fall att ett ändamålsenligt ordnande af försvarsväsendet derpå vore beroende. Det är emellertid icke nya soldatrotar vi behöfva, utan en ny anda och under dess inflytande utbildningen af nya färdigheter. En insändare till *Göteborgs-Posten* har emellertid, såsom vi i vårt förra nummer omnämt, upptagit denna tanke och, under förutsättning af den nu varande indelningens upphörande, ifrågasatt en allmän men jemnad försvarsskatt på hela den svenska jorden. Det är möjligt att denna tanke har en framtid: vi kunna ej här undersöka det. Vi vilja blott tillägga en sak i afseende på beskattningen och det är i fråga om lindringarne. För hvarje ny börda som påläggdes borde om möjligt någon äldre lindras, men en sådan eftergift för åtagandet af utsträckt värnepligt måste då komma alla andra klasser till

godo lika väl som jordbrukaren. Embetsmannen, industriidkaren, läkaren och konstnären, dock först och främst den aflönade arbetaren, alla lida redan af förlängda vapenöfningar under freden, men i ännu långt högre grad af skyldigheten att vid krigstillfälle ställa sig under fanorna, för att offra lif och blod för fäderneslandet. En eftergift åt en särskild klass vore derföre en ensidighet och en orättvisa. De förökade bördor som utöfver knektehållets ursprungliga mening tillkommit, och som af dess stiftare voro så litet afsedda, att han vid stränga kroppsstraff förböd både soldaten att mottaga och bonden att erbjuda mer än den fastställda godtgörelsen, hafva dels småningom blifvit efterskänkta, dels böra de ytterligare afskaffas, så att knektehållet rent och oblandadt kommer att kvarstå såsom värdet af en man, tillhandahållen för krigsreserven. Men säkraste utvägen att få någon valuta för denna förpligtelse af jorden till statsverket, är rättvisa, under helgden af 80 § Regeringsformen ordnade vakansafgifter.

Den öppenhet hvarmed reservanterna sjelfva uppvisat svårigheterna i sitt förslag är icke deras minsta förtjenst, och den har äfven blifvit till fullo erkänd. Det fins utan tvifvel också andra svårigheter, hvilka skola först visa sig när organisationen kommer till utförande. Det blir, synes oss, en stor tunga för den jordegare som nyss antagit nummerkarl att bibehålla honom hela hans tjenstetid, oaktadt den förökade tjenstgöring han kan blifva underkastad, hvaremot de som hafva gamla soldater blifva i tillfälle att mot en måttlig kontant utgift snart befria sig från det effektiva knektehållets olägenheter. Förslaget kan må hända ännu erfordra många jemkningar, men liksom det är i både politiskt, socialt och militäriskt afseende på ett glänsande sätt motiveradt och med omisskänlig sorgfällighet utfördt, så innesluter det, efter allt hvad vi kunna döma, de rikaste materialerna till nya uppslag i frågan, då de andra förslagen förekomma jemförelsevis uttömda och ofruktbara.

Vi hafva i en föregående uppsats uttalat den förhoppningen att en redligt utförd öfersigt af diskussionen i försvarsfrågan vid sista riksdagen skulle medföra, om ej direkta fördelar, åtminstone den

indirekta att utvisa hvad som bör undvikas vid frågans förnyade behandling. Vi skola påpeka några sådana punkter. Främst deribland erinra vi om nödvändigheten att undvika de stora orden. En författare i Tysklands förnämsta militäriska tidskrift har egnat en artikel åt militärfrågan vid 1871 års riksdag, med motto: *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus*. Det är icke en smickrande början, denna fras om det stora berget som föder den ömkliga rottan. Men fortsättningen är icke mycket uppbyggligare. Vi citera efter hr *Lovéns* ofvannämnda uppsats: »Hvart man vänder sig, intet annat än egennytta, småsinne, kortsynthet, och bredvid detta högtrafvande fraser och barnsligt, enfaldigt prat!» Känna vi igen oss på porträttet? Smickradt är det icke, men vi befara att det är likt, ty bland det myckna värdiga, ädla och värdefulla pratades en förfärlig massa af braskande nonsens. Tönarten i trontalet vid början af sista riksdagen har blifvit strängt taddad, både inom och utom landet, och detta med stor stränghet uttalade klander torde — vi hoppas det — icke förfela att stämma det i öfvermorgon väntade i en lugnare tonart.

För att motivera den urtima riksdagens sammankallande behöfves, såsom det förefaller oss, icke vidlyftigt tal om den politiska rättslösheten, utan endast den enkla erinringen att vi icke längre finna vårt försvarsväsende tidsenligt, och att vi ämna begagna vår ledighet att arbeta på dess ombildning. Äfven de enskilda representanterna hafva under våren gjort alldeles nog parad med de stora patriotiska flosklerna och till leda, för att begagna en gammal riksdagsbondes träffande uttryck, skyldrat gevärd med sin fosterlandskärlek. Det är med denna, såsom med all annan kärlek, att den icke är gjord för offentligheten, och statsmakterna kunna nu med fördel tala till hvarandra den lugna öfverläggningens enkla och förståndiga språk; ty af hänförelse i ord hafva vi haft öfver nog, men af nyktert förnuft kunna vi aldrig få för mycket. Likaledes önska vi, mer än vi hoppas, att de bittra och hejdlösa beskylldningarne för enskild egennytta må vara slutade. Talet om emigrationen och det sjunkande egendomsvärdet hafva förlorat all effekt, sedan tänkande människor lärt sig inse att egendomen har sitt

ringaste värde i ett land som icke vill försvara sig. Vi motse med en viss nyfikenhet, om man skall våga från folkötena upprepa det afskyvärda argumentet att vi på s. k. af kristliga grunder icke gitta hålla oss försvarsrustade. Är sådant syndigt för ett folk, då är det sjufaldt syndigt för den enskilde att sätta ett lås för sin dörr, att lära sig föra ett vapen, eller att vädja till lagen mot våldförandet af sin person eller sin hemfrid. Vi äro redan tillräckligt missaktade af främlingar för att icke behöfva blifva det än mera, hvilket skall med nödtvång inträffa, i fall äfven inom riksdagen höjer sig denna falska pietistiska jargon, att kristendomen befäller oss utbjuda vår kind till örfilar åt den förstkommande öfersittare. Men vi kunna ej tro att någon allmog- eller herreman skall till den grad vilja inbjuda andra folks ringaktning, att han dristar föra detta usla språk inom Sveriges riksförsamling, och vi befara icke att den som vågade det skulle blifva onäpst.

Hvad som icke litet bidragit att förvirra diskussionen vid föregående tillfällen är ovetenheten om verkliga sakförhållanden. Man har å ena sidan uppfattat sammanhanget mellan jordegendomen och försvaret såsom någon ting alldeles egendommigt svenskt, af utmärkt förträfflighet eller af skriande orättvisa, allt efter det ändamål hvartill man ville komma, utan att inse eller ihogkomma, att förhållandet var det samma i nästan alla andra europeiska länder, i Danmark, Norge, Tyskland, Ungern och sjelfva Frankrike, och att enda skilnaden är att Carl XI genom det ständiga knekthället sökte att för all framtid bevara ett tillstånd som i andra länder endast var öfvergående. Å andra sidan har man allt för mycket förgätit att Carl XI endast gaf stadga åt hvad som fans förut i landet, och då en talare i Andra kammaren, hr *Keij*, trotsade någon att kunna förneka, »att om indelningsverket skulle upphöra, de rättsförhållanden böra åter inträda som egde rum före det sammans inrättande», så kunde någon väl hafva frågat honom tillbaka, om han var beredd att väkmonna det »rättstillstånd» som genom införandet af 1642 års utskrifning efter gårdetalet hade blifvit regel, med tillägg af denna allmänna värnepligt, hvilken, då försvarsväsendet af Carl XI gjor-

des till en realskatt, tills vidare de facto upphäffdes, ehuru den är allt för djupt rotad i sakens egen natur, för att någonsin genom lagar låta sig afskaffas, och så väl förut som i synnerhet genom beväringens införande 1812 blifvit genom statsmakternas högtidliga beslut åter införd *vid sidan af in- delningsverket*. Dylika förbiseenden böra icke vidare få ega rum. I allmänt tillgängliga arbeten af *J. J. Nordström, Th. Wiklander* och andre kunna de representanter som önska att yttra sig inhemta allt hvad de behöfva, och ingen ting ursäktar nu mera uppreparandet af länge sedan vederlagda misstag, som endast onödigt förlänga diskussionen.

Vi önska en annan sak jemväl, men vi hoppas icke att blifva bönhörda. Man springer icke åstad och gör på en handvändning en ny försvarsorganisation, när man har en mer än tvåhundraårig kameral institution i vägen, och ändå synes mången tro att man ej kommer framåt, om man icke i första minuten springer sig andlös. Det hette under våren, »att man måste smida medan jernet är varmt», att man måste skynda, innan den fosterländska inspirationen, som med kraft frambragtes vid folkmötena, ännu hunnit fördunsta. Vi hafva sett nu i sommar hvad dessa på beställning tillverkade opinioner äro värda, och vi vilja hoppas att aldrig mera några folkmöten måtte återopas såsom skäl för statsmakternas beslut, åtminstone till dess dessa möten blifvit något annat än resonansbottnar för den som talar mest högljudt. Det är kanske lyckligt att folkmötena så djupt smutsat ned sig, att de icke ens duga att framtagas för dem som sist haft deras ledning om händer.

Vi önskade slutligen att det obehagliga och orättvisa kältet om bristande tillmötesgående å Första kammarens sida en gång måtte taga en ända. När Andra kammaren går i spetsen för högsinne och upplysning, är det knappast troligt att Första kammaren beslutar sig att stanna efteråt, men det har nu blifvit ett talesätt, hvilket liksom alla andra sådana icke behöfver någon tanke bakom sig för att skramla i tid och otid, att bristen på öfverensstämmelse kamrarna emellan endast beror på den förstas bristande tillmötesgående. Vi hafva sökt att visa betydelsen af Första kammarens fattade beslut, och ändå finna hr *Jöns Persson* och hans själs-

fränder »deraf otvetydigt framgå, att den (Första kammaren) ämnade draga oss om munnen med fagra ord», utan att det märktes en enda man i Andra kammaren, som hade ett ord till att tillrättavisa detta uttryck, lika smutsigt som tanken bakom det, i fall det der fans en stymmelse till tanke. Samma ärade talare tror sig äfven veta att regeringen skall göra sin pligt och *rätta sig efter den folkliga delens af representationen mening*, icke underligt i sanning efter de ord man hört från de högre regionerna! Det är mer än beklagligt att sådana förvirrade föreställningar få uttalas af dem som borde veta bättre, och saken är icke hjälpt, äfven om de allt för obetänkta ordställningarne skulle blifva litet öfverklemda vid protokollsjusteringen. En tidning, af hvilken man haft skäl att vänta bättre, har nyligen funnit lämpligt att med illa doldt spott om Första kammaren begagna uttrycket »vårt Herrehus». Nå väl, må den i sanning intaga en sådan ställning. Dertill hörer nemligen att icke blott föra sina egna personers talan, utan äfven de orepresenterades, dessa djupa leders, hvilka i bondearistokratiens ögon knappast få gälla såsom menniskor, efter som de endast äro drängar och husmanssöner. Att försvara deras rätt till delaktighet i samhällets välgärningar, och följaktligen äfven till det skydd som kommer dem till del genom statens, i indelningsvreket hvilande egendom, att föra deras talan mot det dumdryga öfvermodet, och en gång, när de blifvit tillräckligt uppfostrade för att kunna till samhällets nytta utöfva vidsträcktare medborgerliga rättigheter, bereda dem tillträde till dessa rättigheter, sådan är ingen föraktlig bestämmelse för den främre delen af folkrepresentationen, och då kan den med godt samvete mottaga titeln »herrehus», äfven om den skulle vara menad såsom ett oqvädesord.

Lyckligtvis är det endast en försvinnande bråkdel af Andra kammaren som förer ett sådant språk, och män som stå allmogen lika nära, men som äro värdigare att föra dess talan, i besittning af anseende och hysning, hafva i försvarsfrågan på det vackraste sätt uttalat nödvändigheten af endrägt, fördragsamhet och öfverseende, ett sätt att uppträda som förvärfvat dem vår odelade aktning, äfven då vi icke kunnat dela deras åsigt. Men

sådana män äro tillgängliga för skäl, och det är vår vissa förhoppning, att skäl för nödvändigheten att, äfven med för det närvarande stora uppföringar, bringa vårt för-

försvarsverk på god och redig fot skola gifvas af den art att det oförvillade förståndet och den redliga sinnesarten icke skola förneka dem.

Liten bokrevy.

Om vindarnes lagar och de nyaste försöken till väderleksförutsägelser. Populära föredrag af *G. F. E. Björling*. Med 6 plancher och 18 figurer i texten. Stockholm, F. & G. Beijers förlag, 1871. Pris 1 Rdr 25 öre.

Hr Björling har genom sina populära föredrag om solen beträddt en ny och nyttig bana, hvilken han genom föreliggande lilla arbete på ett förtjenstfullt sätt fullföljt. Han är mycket väl utrustad för det författareskap åt hvilket han egnat sig, ty han besitter utom goda och fullt tillräckligt teoretiska studier en rask, liflig, någon gång yppig stil, och han har ett skarpt öga för det praktiska lifvets fordringar, hvarigenom han förmår gifva sin framställning intresset af en omedelbar tillämpning. Om meteorologiens studium hittills är nytt och ännu icke hunnit att taga luftens omätliga område i full och stadgad besittning, så har dock den nya vetenskapen tillräckligt angifvit hvad den duger till, och författaren anmärker träffande, att om en säker utväg att förutsäga kommande väderlek vore funnen, så skulle i jmförelse dermed konsten att göra guld, förutsatt att den kunde upptäckas, vara af mycket litet värde.

Om man icke kan annat än le åt dessa anspråk att länge i förväg förutsäga hvad som i allmänt tal kallas »väderleken», det vill säga icke blott lufttrycket och temperaturförhållandena, dimma eller solsken, storm eller vindstilla, utan i synnerhet nederbörd eller upphållsväder, hvilka föranledt de bekanta, nu mera undertryckta väderleksanteckningarne i våra almanackor, och åt de ännu förekommande beteckningarne på våra barometrar, emedan nederbörden beror af en mängd inflytelser, hvilkas sammanhang ännu icke är till fullo uppdagadt, så har dock den meteorologiska vetenskapen redan uppnått ett högst betydande resultat genom upptäckten af vindarnes lagar, hvarigenom det blifvit möjligt att förutsäga nära förestående stormar och genom telegrafiska varningar rädda menniskolif

och egendom. Det var den förfärliga orkanen som den 14 November 1854 rasade i Svarta hafvet, och under det då pågående kriget mot Ryssland förorsakade vestmakternas flottor så stora förluster, som gaf den första väckelsen till inrättande af ett regelbundet stormvarningssystem. Af de uppgifter om väderleken för dessa dagar som *Le Verrier*, då varande direktör för observatoriet i Paris, lät sammanbringa från olika trakter af Europa, framgick att samma storm före sin ankomst till Svarta hafvet i sydlig riktning passerat en stor del af Europa, gått fram öfver Storbritannien, Tyskland och Österrike, och således ganska väl kunnat förutsägas, i fall den tiden funnits en telegrafisk förbindelse mellan Krimska halfön och någon af de europeiska hufvudstäderna. Huru observationsnätet sedermera blifvit knutet öfver nästan hela den civiliserade världen, och hvilka frukter för sjöfarten deraf blifvit hemtade, derom har hr Björling i sitt slutkapitel lemnat oss en liten ganska intressant berättelse. Meteorologiska institutjoner finnas nu i nästan alla länder, utom hos oss, der först nyligen inrättningen af en sådan anstalt blifvit ifrågasatt och äfven snart genom enskild företagsamhet torde komma till stånd i vår första handelsstad. Den sista svåra stormen, och de otaliga olyckorna på våra kuster, hafva om nödvändigheten deraf nyss lemnat en förfärande påminnelse. Hittills hafva vi icke deltagit annorlunda i det internationella arbetet än genom de dagliga väderlekstelegrammen från Stockholm, Hernösand och Haparanda, hvarjente stormsignaler uppsättas i vissa hamnar, så ofta telegrammen från Paris-observatoriet dertill gifva anledning. Den meteorologiska observationen, som är anordnad på de betydligaste telegrafstationerna, hvilkens resultat sedermera bearbetas och i tryck årligen utgifves af Vetenskapsakademien fysiker, är egentligen afsedd för kännedomen af Sveriges klimat och har i detta afseende redan vunnit allmänt er-

kännande. Med stormvarningssystemet hafva dessa observationer emellertid icke något omedelbart sammanhang, och det vore derföre af vigt för ett land med så stor sjöfart som vår, att en särskild institution för detta ändamål inrättades, anläggningen såsom en fristående anstalt eller, kanske ännu bättre, såsom en underafdelning af den meteorologiska observationen.

Menniskokroppens byggnad och förrättningar. Grunddragen af människans fysiologi af *Th. H. Huxley*. Öfversatt och bearbetad efter 4:de originalupplagan af dr *Christian Lovén*, adjunkt i anatomi och fysiologi vid Karolinska Med. Kirurgiska Institutet. Med 94 träsnitt, deraf 1 i färgtryck samt 2 plancher. Landskrona, J. L. Törnqvists förlag, 1871. Pris 3 rdr. (Naturvetenskapliga läseböcker. III).

Anatomiens och fysiologiens studium kan för den stora allmänheten aldrig blifva annat än en lek och en dilettantsysselsättning, ty det är icke på papperet och i tryck som deras erfarenheter förvärfvas. Men äfven den kunskap som inhemtas genom läsningen af ett populärt arbete, med ledning af träsnitt och plancher i stället för demonstrationer på verkliga föremål, är dock oändligt mycket bättre än fullkomlig okunnighet, och för dem som vilja gå ett steg längre lemnar djurkroppen med dess organer och väfnader ett tillfyllestgörande material. Vi hafva inga anspråk på att bedöma det vetenskapliga värdet af detta arbete, det första, om vi icke misstaga oss, af den berömde naturforskarens verk som blifvit öfverflyttadt på vårt språk, men hvad vi något bättre förmå bedöma är framställningens allmänna fattlighet och möjligheten att med tillhjälp af de bifogade illustrationerna, hvilka i förbigående sagdt äro af utmärkt beskaffenhet, göra sig någorlunda reda för inrättningen af den mänskliga organismen. Vi tro icke att någon person med allmän bildning och någon förmåga af ihärdighet skall behöfva bortlägga boken med otillfredsstäld vetgirighet. Dertill bidrager i ingen ringa grad den sorgfälliga öfversättningen, utförd af en man som intager ett utmärkt rum bland de yngre lärarne i de medicinska vetenskaperna.

Huxley hör, liksom hans flesta vetenskapskamrater, till den skola som man sökt att bränmärka för materialism, men ingen

behöfver på denna grund låta afskräcka sig från läsningen af detta arbete, ty han inlåter sig här icke på något filosoferande öfver livets yttersta källa, utan inskränker sig till en med sällsynt klarhet utförd öfversigt af beskaffenheten och verknings sättet hos dess organer. Såsom ett bidrag till den fysiologiska psykologien kan räknas hans kapitel om förnimmelsernas sammansmältning sins emellan och med andra själstillstånd; han vidrör här på ett ganska intressant sätt läran om hallucinationerna eller de förnimmelser som någon gång föregå inom människor med full verklighet, utan att derför vara förorsakade af yttre föremål. Några exempel på sådana märkvärdiga subjektiva förnimmelser äro bifogade ur sir David Brewster's »Naturliga Magi».

Folkuppfostran och folkbeväpning. Ett utkast till svensk försvarsordning med genomförande af folkbeväpningsgrundsatsen af *G. K. Hamilton*. Aftryck efter en artikelserie i Aftonbladet Mars—April 1871.) Stockholm, Bonnier, 1871. Pris 1 rdr.

Denna lilla uppsats skulle utan tvifvel för sitt genomtänkta och kompakta innehåll ha gjort sig bättre bemärkt, om den genast blifvit i sin nuvarande form utgifven, än då den, midt under försvarsfrågans behandling vid riksdagen, sönderstyckades i en mängd nummer af en daglig tidning, der den samtidigt hade att uthärda konkurrensen med en mängd andra artiklar i ämnet. Skriften är, såsom titeln visar, radikal. Författaren, som icke ingått på den kamerala sidan af saken och lemnat indelningsverket ur sigte såsom något obefintligt, utgår från den förutsättningen att beväringmanskapet behöfver för sin utbildning till full krigsfärdighet tre års fortsatta vapenöfningar, för en vinters rekrutskola i depôt och derefter tvenne kortare fältöfningar. De ständiga öfningarne skulle således omfatta tre åldersklasser, lemuande tillsammans en styrka af omkring 66,000 man, den högsta som landet kan under fredstid på en gång behöfva hålla under vapen. En ytterligare årsklass skulle utgöra fyllnaden i hvad förf. benämner liniehären, och landstormen organiseras med de tre närmaste åldersklasserna såsom förstärkningsmanskap samt femton såsom ortförsvar. Kostnaden för ett så ordnadt försvarsverk beräknar

han alternatift till 23 och 20 millioner, det senare under förutsättning af två års vinteröfningar. Förhöjningen i armébudgeten skulle enligt denna plan blifva 5 å 5½ millioner, förutsatt likväl att indelningsverkets nuvarande tillgångar icke bortkastas såsom presenter utan vederbörligen tillvaratagas. Författaren anser dock att efter genomförandet af hans plan skulle några extra anslag mycket sällan vidare erfordras, och att, om äfven den verkliga kostnaden förökades med dessa 5 eller 6 millioner, priset icke vore för högt »för det väsentliga höjandet af den allmänna medborgerliga bildningen, som måste blifva en följd af en sådan tvåårig folkhögskola, hvilken större delen af den manliga befolkningen efter hand finge genomgå, hvar under de enskilde finge kostnadsfri undervisning, underhåll och beklädnad». Vi fästa uppmärksamheten på denna skrift just nu, icke derföre att vi tro förslaget utförbart under den menniskoålder som i det närmaste åtgår för indelningsverkets fullständiga afveckling, innan hvars verkställande ingen verklig folkbeväpning är verkställbar, utan derföre att den innehåller många tänkvärda satsar och sålunda kan vara en nyttig läsning under sysselsättningen med försvarsfrågan. Om den militärska sidan af ämnets behandling hafva vi hört yrkesmän uttala ett ganska fördelaktigt omdöme.

Redogörelse för tyska rikets arméorganisation af *Gustaf Björnin*, underlöjtnant. Stockholm 1871. Pris 1 rdr 50 öre; samt Tankar om kavalleriets användning med fästadt afseende på fälttåget 1866. Öfversättning från tyskan. Pris 75 öre.

Det är alldeles af samma anledning vi i vår öfversigt upptagit dessa båda arbeten, hvilka utgöra N:ris 5 och 6 af Militär-literatur-föreningens förlagsartiklar. Det för-ra kommer utan tvifvel att vinna en betydlig krets af läsare, efter som den preussiska armeorganisationen för närvarande anses såsom sjelfva idealet för en folkbeväpning, och författaren genom klok beräkning och en klar stil varit i stånd att gifva en mycket redig öfversigt af sitt omfattande ämne. Man kan icke annat än beundra, om också icke älska, den sinnrika inrättningen af denna ofantliga krigsmaskin, som svär regenten ensam trohet och lydnd, men icke rikets grundlagar,

och om hvilken lagen uttryckligen säger, att »hären icke skall vara något annat än ett starkt och pålitligt svärd i konungens hand.» Den senare skriften angår egentligen en yrkesspecialitet, men den inför läsaren äfven i sjelfva systemet för den militärska uppfostran, af hvars verkan till utbildande af ordningssinne, diciplin och naturligt omdöme de sista krigshändelserna uppenbarat så många öfverraskande exempel.

Rom. Dess tillkomst, utveckling, världsvälde och förfall. en skildring för den klassiska fornälderns vänner. Af *Wilhelm Wagner*. Öfversättning från originalets andra upplaga af *Georg Scheutz*. Med omkring 400 i texten intryckta illustrationer och en karta öfver forntidens Italien. Nionde häftet. Stockholm, Hierta 1871. Pris 1 rdr rmt.

Med detta häfte är detta stora arbete afslutadt, och som det redan länge varit inför allmänheten och mycket fördelaktigt omtalad af flere tidningar, är det icke nödvändigt att här karakterisera det eller framhålla dess många redbara egenskaper. Vi kunna dock icke lemna detta tillfälle obegagnadt att uttrycka vår djupa aktning för öfversättarens arbete, hvilken derigenom ännu i sin ålderdoms senaste höst lagt en ny förtjenst, om ock af en mera blygsam beskaffenhet, till de otaliga och ovärderliga han under sin ovanligt långa och verksamma lefnad förvärfvat om den svenska litteraturen. Han är icke blott den politiska pressens i Sverige grundläggare, ehuru det nyligen samlade publicistmötet oväntadt nog syntes hafva glömt, icke blott att han fans till, utan också att han från denna verksamhet bevarat ett obefläckadt och äradt namn; han har också genom vetenskapliga skrifter och uppfindingar intagit en framstående plats bland våra lärde och förvärfvat ett namn som skall öfverleva honom.

Grekiska och Romerska författare i Svensk öfversättning. 6. Herodotos Muser eller Nio historiska böcker. Öfversättning af *Fr. Carlstedt*. Tre delar. Andra genomsedda upplagan. Stockholm. L. J. Hierta 1871. Pris 4 rdr 50 öre.

Det fagnar oss mycket att den i sin naivitet så intagande Halikarnassiern läses så mycket i vårt fädernesland att en ny upplaga blifvit behöflig af denna särdeles smakfulla öfversättning. Näst Robinson

Crusoe och Plutarkus veta vi knapt en bok som kan vara välkomnare för den uppväxande ungdomen, under det att hvarje ny undersökning i den klassiska forntidens häfder visar de äldre, till deras stora förvåning, att Herodotus aldeles icke var så lättrogen som de förestälde sig, och att han icke berättat någon ting som icke hade fullt skäl för, ehuru det naturligtvis icke kan väntas af honom det slags kritik som tillhör vårt profvande århundrade.

Anglosaxisk (Fornengelsk) Grammatika af *L. G. Nilsson*, lektor. Köpenhamn. Bianco Lunos 1870. Två häften. Pris 1 rdr 50 öre.

Författaren angifver såsom sitt ändamål med denna lilla bok, som kostar mer arbete än man föreställer sig, att i främsta rummet gagna den studerande ungdomen och dernäst alla andra som önska göra sig något bekanta med ett språk, hvilket står närmast vårt eget nordiska fornspråk, men som har en vida äldre, både rik och värdefull litteratur. Detta är, så vidt vi känna, det första arbetet af någon svensk i en gren af språkvetenskapen hvari våra danska grannar synnerligen utmärkt sig, men vi hoppas att det, med den fart de forngermaniska språkstudierna på sista tiden tagit i vårt fädernesland, icke måtte blifva det sista.

Bref från Lappland 1871. 1. Innehåll: Befolkningens uppfattning af ett och annat angående 1870—1871 års krig mellan Frankrike och Tyskland. Stockholm P. A. Norstedt & Söner 1871. Pris 75 öre.

Utgifvaren säger, att denna lilla skrift hvilken har formen af ett bref, hufvudsakligen behandlar hvad folket i Lappland tänker om kriget och försvarsfrågan. Vi äro skyldige att tro honom på hans ord, då vi icke för egen del lyckats utfundera hvad han egentligen menar. I hans skrift finnas anmärkningar som vitna om mycken spiritualitet, men de äro invecklade i så många dunkla hänsyftningar på saker som äro oss obekanta, att det förmodligen fordras en särskild invigning för att fullt intränga i dess djupsinniga humor.

Om arternas uppkomst genom naturligt ural eller de bäst utrustade racernas bestånd i kampen för tillvaron af *Charles Darwin*. Öfversättning från femte originalupplagan

af *A. M. Sölling*. Senare hälften. Stockholm. Hierta 1871. Pris 2 rdr 50 öre.

Om gången och innehållet af detta arbete hafva vi sökt lemna några allmänna antydningar i våra uppsatser om Darwin's sista arbete öfver människans härstamning, och vi skynda nu blott att tillkännagifva verkets fullbordande, hvilket dröjt något längre än som varit beräknadt. Det vore önskvärdt, om en förläggare funnes för en öfversättning af Darwin's verk »On the variation of animals and plants under domestication», emedan det kastar det rikaste ljuset öfver hans system och innehåller en sådan mängd af intressanta iakttagelser som äro lätta att kontrollera.

Svenska Akademiens Handlingar. Fyrtondesjette delen. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner 1871. Pris 3 rdr 25 öre.

Denna namnkunniga institutions nu mera med berömlig regelmässighet utkommande handlingar mottagas alltid med aktning, om också icke med entusiasm, och hvarje ny del innehåller vanligen, i form af minnesteckning öfver någon af våra stora litterära eller politiska personligheter, något att i god mening taga vara på. Denna gång är det riksrådet Erik Sparres af professor Svedelius författade »Minne» som utgör volumens hufvudinnehåll. Vi tilltro oss ej att bedöma, huru vida författaren framställt den namnkunnige politiske martyren, och de händelser som ledde till hans blodiga slut, i någon ny och öfverraskande dager, men vi kunna med tillförsigt säga att man svårligen kan läsa en angenämare, lugnare, mera opartisk och i alla afseenden tilltalande framställning. Professor Ljunggren har bidragit med en kort men högst läsvärd uppsats om Ehrensvärds konstfilosofiska ståndpunkt, och hr C. W. A. Strandberg har i egenskap af akademien direktör uti sitt högtidstal inlagt all denna bildprakt och formfulländning som hör till akademien litterära kostum, men som, oaktadt vår beundran för tekniken, lemna oss något kalla. Vi hade nyligen tillfälle att uttala vår ledsnad öfver den specialdialekt som synes vilja utbildas sig till hvardagsspråk i en för öfrigt högt aktad veckotidning. I Svenska Akademien har högtidsspråket så att säga blifvit hvardagsspråk, och man är böjd att undra, om ej både språk och akademi

skulle vinna på en enklare och mindre högt stämd diktion i sina förhandlingar.

Herdabref af Erkebiskop *Sundberg* och Biskop *Rundgren*.

Ehuru dessa skrivelser, hvarmed en nyutnämnd biskop efter gammal häfd helsar sitt stifts presterskap, strängt taget icke äro föremål för den offentliga kritiken, åtminstone icke den profana, kunna vi af flere skäl icke undgå att om dem yttra några ord. Fastän mycket olika föröfrigt till lynne och sinnesriktning, hafva de båda män som sist blifvit kallade till kyrkaus högsta värdighet det gemensamt, att de icke blott äro prester utan i första rummet medborgare, och att de icke blott hafva teologisk lärdom utan stå på höjden af sin tids allmänna bildning, och detta röjer sig med mycken styrka i bådas herdabref. Den ljusskygga obskurantismen har af sådana mär. intet skydd att påräkna, och om äfven hr *Sundberg* icke med så uttryckliga ord erkänt läro- och forskningsfrihetens stora grundsats som han gjort, skulle detta erkännande äudå röjas i hela hans tankegång. Detta är ett stort framsteg framför forna tider, men ett ännu större ligger i vår tanke deri, att en hög prest kan tala till sina embetsbröder samma tungomål som hvarje annan bildad person, utan att späcka sitt tal med krystade bibelcitationer och skenet af falsk andlighet.

Vi hafva fåfängt sökt i dessa handlingar någonting af det papisteri, hvilket en del af den periodiska pressen deri velat finna. Man kan icke vänta af cheferna för den svenska statskyrkan att de skulle tala på samma sätt som *Parker*, *Schenkel* eller *Renan*, att de skulle bekämpa och aufalla den institution och de dogmer som de äro satte att upprätthålla och försvara, men det är vår tro att den svenska statskyrkan ännu har en stor mission att uppfylla såsom en förmur för tankefriheten och den sanna religiositeten mot bokstafstillbedjan och bigotteri. Med vår litteraturs stora fattigdom på religiösa skrifter af det slag som skänker några nya och uppfriskande tankar åt bildade läsare, och det stora öfverflödet på uppbyggelseskrifter af mer än tvetydig kristlighet men alldeles icke tvetydig smaklöshet, böra dessa herdabref blifva välkomna i en vidsträcktare krets än den för hvilken de ursprungligt äro afsedda. Hr *Rundgren* har nog rätt, då han säger att i botten af alla tidens stora frågor är det den religiösa som mäktigast rör sig, och vi hafva att göra valet mellan en civilisation utan kristendom, en kristendom utan civilisation, eller en innerlig förening af båda. Det förra alternativet strider mot vårt folklynne, och vi hoppas att det redan ligger bakom oss; det andra är mäktigt för ögonblicket; det tredje tillhör framtiden.

Blick på pressen.

Förposten, en af det kungliga arméförlagens mest entusiastiske understödjare, yttrar efter en redogörelse för innehållet af chefers för landtförsvarsdepartementet senaste memorial:

Att vi, under sådana förhållanden (och då man ännu in på sista tiden icke upphört att oroa fosterlandets sanna vänner med nedslående rykten om regeringens afsigt att offra indelningsverket, eller åtminstone väsendtligaste delen deraf, för att derigenom vinna Andra kammarens pluralitet), i hög grad glädja oss åt det omsorgsfullt genomtänkta och särdeles väl motiverade förslag på hvars pröfvande regeringen nu inbjudit riksdagens båda kamrar, behöfva vi knappast utsäga. Att det stora målet, indelningsverkets bibehållande i allt hvad som nu ger det sitt stora, sitt på allt annat vis oersättliga värde, i militäriskt, ekonomiskt och framför allt i socialt hänseende,

med lättande och utjemnande af hvad dervidlag kan anses för en obillig och tryckande börda, skulle kunna vinnas på annat sätt och än bättre eller säkrare betryggas, är väl möjligt; men ett är säkert, att intet förslag skulle kunna uppgöras, som i fullständigare mått uppfyller alla de i någon mån berättigade anspråk å ena sidan och medgifvanden å den andra, som vid sista riksdagen framställes inom samma riksdagskamrar, som nu skola pröfva och i första instansen döma det.

En annan fråga är, om detta krigsministerns och regeringens förslag har någon synnerlig utsigt att gå igenom vid den nu förestående urtima riksdagen, d. v. s. att derunder vinna pluralitet inom båda kamrarna. För egen del nödgas vi derpå svara ett bestämdt nej.

Icke så, att de 106 skulle ha några synnerligen goda eller förnuftiga skäl för sitt yrkande på indelningsverkets borttagande, ntan fastmera just på grund af deras fullständiga saknad af all tillstymmelse till sådana. Huru

skall man nemligen kunna öfverbevisa eller, såsom man vanligen kallar det med ett mer än halflyskt ord, *öfvertyga* någon om oriktigheten af en åsigt eller obefogenheten af ett anspråk, när han icke har annan eller bättre grund derför än sitt eget tycke, sin omedvetna känsla, sin »fasta tro» eller sin tomma inbillning, eller huru än man vill kalla det; och något *öfvertalande* eller bevekande lärar minst nu kunna komma i fråga, sedan de 106 medlemmarne i Andra Kammaren och de med dem lika-tänkande, genom de rundt om i landet hållna »folkmötena», fått ökad anledning att invagga sig själva och andra i den ljufva och smickrande föreställningen, att de ha landet i sin helhet på sin sida, och att det endast är en på partiets egen sammanhållighet samt dess eniga och fasta uppträdande beroende tidsfråga, om och när partiet eller, rättare sagt, dess ledare och anförare ensamt skulle få all makt inom landet och låta kungen eller i alla händelser hans regering helt beskedligt undansa efter sin pipan.

Någon annan verkan än den här ofvanantydta, att än mera uppblåsa ett redan förut mer än lofligt öfvermodigt och själfbelåtet parti, tro vi icke att dessa s. k. folkmöten skola få; i lika litet som de i själva verket förtjena det.

På de allra flesta ställen ha de utlysts af en riksdagsman, som själf uppsatt öfverläggningsämnen och använt hela sitt inflytande på en församling, hvars förtroende han förut egt i rikaste mått, för att erhålla dess godkännande af sina åtgärder i ett ärende om hvars rätta art och betydelse den i de allra flesta fall saknat all verklig kunskap.

Bönderna tro på sin riksdagsman, denne på partiets ledare och dessa åter stödja sig på en eller annan s. k. sakkunnig person, som har den stora och ovanskliga förtjensten att, under sken af en synnerligt framstående iver för ett väl ordnad försvar, åt en af ständigt växande kommunalskatter till fattigvård, folkskolor m. m., hypothecks-, diskont- och privatbankslån, bristande omtanka, användning af jord, skog och ladugård, lättja, dryckenskap o. s. v., nedtyngd allmoge utlofva en välkommen minskning i utskylder samt tillökning i egendomsvärdet genom annekterande af ett eller annat soldattorp. Allt beror på förtroende, på blind tro från början till slut.

De allmänna mötena, så betydelsefulla de än i sig äro och helt visst framdeles blifva för vårt land, hafva ännu icke kommit till den utveckling, särdeles på våra landsbygder, att personer, hvilka ogilla de åsichter som förkämpas af ett mötes ledare eller sammankallare, annat än i särskilda undantagsfall, göra sig den mödan och det omaket att vid mötet infinna sig och i dess diskussion deltaga på något kraftigare sätt.

Der så skett, har slutet mer än en gång utfallit på ett för de 106 föga tillfredsställande vis, och i andra fall har det berott på en ren tillfällighet att så icke skett.

Såsom ofvan sagts, torde den ertida riks-

dagen föga utträtta. De 106 komma nog att stå på sig; men säkerligen skola de få svårt nog att reda sig och att, om inga öfverlöpare från motsatta sidan fylla luckorna, ända till slut hålla sitt antal oförminskadt.

Vi hoppas deremot att i afseende på sätt att argumentera, och på indelningsverkets indragande utan ersättning efter 15 år, detta antal skall hafva undergått en icke så ringa förminskning. I afseende på utsigterna för framgång i båda kamrarna tro vi oss, utan att riskera några spådomsförsök, kunna obetingadt ställa oss på författarens sida.

En af hufvudstadens aftontidningar har gjort den öfverraskande upptäckten att det var på de fem reservanterna som det kungliga förslaget framgång strandade vid förra riksdagen. Litet sundt förnuft och litet vetande, är alltid en klippta i farvattnet, när man räknat på en seglats utan all ballast af någondera, under en med konst uppblåst hänförelses förliga vind. En del af pressen har sedan någon tid velat i detta blad se ett uttryck för den officiella tanken. Häntydningen är utan tvifvel orättvis och oberättigad. Det är omöjligt att den af reservanterna förebragta utredningen skulle mottagas annorlunda än med aktning och erkänsla i de högsta kretsar af samhället som i de lägsta, äfven om man skulle hafva andra öfvertygelser och andra önskingar. Att en ärligt uttalad öfvertygelse, stödd på en insigt och en fosterlandskärlek som äro öfver allt tvifvelsmål, skulle hafva varit *hinderlig* för framgången af den sak som ligger oss alla om hjertat, är en föreställning så blottad på allt sundt förnuft och all hederlig vilja att begripa något, att den, för att begagna en stor mans ord om en annan stor mans handling, »endast kan patologiskt förklaras».

Vi begagna detta tillfälle att undanröjja en otydlighet som genom författarens frånvaro från tryckningsorten insmugit sig uti vår i förra numret införda redogörelse för chefens för landtförsvaret memorial. Då deri föreslås, att i fall rotehållaren förklarade sig icke kunna på de fastställda vilkoren erhålla numret besatt, under hvilka omständigheter kronan skulle tilskjuta hvad som ytterligare behöfdes, sådan rekruitering skulle ske genom befälet för

kronans räkning, så uppkommer — och det var detta vi ville uttala — en stor svårighet för att icke säga omöjlighet, att visa riktigheten af rotehållarens uppgift, och det är alldeles otroligt att icke detta medgifvande skulle hafva till följd sådana stegrade anspråk å soldaternas sida att efter hand ingen vidare rekrutering på grund af det nya föreslagna normalkontraktet skulle

låta verkställa sig. Hvilken ung man skulle nöja sig med 100 rdr, när han kunde få af kronan så mycket han derut öfver kunde finna för godt att begära, och hvilken rotehållare skulle väl vilja visa sig så omenskelig att icke unna sin soldat ett litet extra tillägg, då han icke behöfde taga det ur sin egen ficka?

Strödda underrättelser.

Profetior om Frankrike. För icke länge sedan har i Frankrike utkommit en liten bok innehållande en samling af profetior, hvilka äro af ett visst intresse såsom utvisande, huruledes denna världens herrlighet framkallar en slags reaktion i vissa sinnen hvilken gifver dem anledning att uttala mörka aningar om stundande hårda tider då denna herrlighet skall hafva en ända, med ett ord: olycksprofetior. Såsom bevis på huru allmängiltiga dessa profetior ofta äro och huru föga de behöfva att alltid betraktas såsom afseende vissa speciella fall, må anföras att i nämde lilla bok Essaias' profetia om Jerusalems förstörelse citeras såsom en förutsägelse om Paris' belägring af preussarne; och i sanning »den oroliga stadens, den glada stadens plundring och fall», dess beherrskare ha allesammans flytt», »husen ha blifvit nedrifna för att förstärka stadsmurarne», allt detta är profetiska bilder som mycket väl skulle kunna tillämpas på Paris' sednaste öden.

Vidare förutspår siaren Jean de Vatiguerro, i trettonde århundradet, »ödeläggelse, förstörelse och plundring af den ryktbara stad, som är hufvudstad och herrskarinna i hela konungariket Frankrike.» Samtidigt skall »hela kyrkan i hela universum på ett bedröfligt och smärtsamt sätt förföljas och beröfvas sina världsliga egodelar.» Kyrkans chef skall dessutom förändra sitt residens och »kyrkan skall icke ha någon försvarare under tjugofem månader, emedan under denna tid det icke skall finnas någon påfve eller kejsare i Rom ej heller någon regent i Frankrike.» Särskildt omnämnes att »Lothringen skall rysa öfver den ödeläggelse som öfvergår detsamma och att Champagne skall bli plundradt och ödelagdt.» Men då alla dessa olyckor äro öfverståndna »skall en ung fången prins

ätereröfra liljornas krona och utsträcka sitt herravälde öfver hela världen. En gång fast på sin tron skall han tillintetgöra Bruti söner och deras ö, så att deras minne skall öfverlemnas åt evig glömska» — en ledsam förutsägelse för England!

Den unge prins, som skall befria Frankrike då det tömt sitt lidandes kalk ända till botten, återfinnes för öfrigt i ganska många af dessa profetior. I åtskilliga af dem uppträder han såsom den sista kvarlevande teiningen af »vieil sang de Cap» häntydande på en bourbonsk restauration.

M.me Lenormande, ryktbar i den förste Napoleons dagar, förutsade i mycket kraftiga ordalag att det »moderna Carthago, det moderna Babylon, den brottsliga staden Paris» skulle förstöras. Det skulle falla offer för en eröfrare, hvilken tillfölje af invånarnes egen feghet och likgiltighet skulle göras desto mera beslutet att ruinera detsamma. Slutet skulle blifva, att Paris, ödelagdt af utländska inkräktare och inre oenighet ännu en gång skulle komma att genomgå en barbarisk tidsålder.

Den allmänna riktningen i dessa profetior är öfverallt sådana som här anförts, och det intryck man vid läsningen af boken får är att en icke helt och hållet oriktig allmän uppfattning ligger till grund för dessa profetior, uppfyllda af misstag som de för öfrigt äro. Spåmannen har dessutom icke mera än tvenne alternativ, som man vet: att tala sanning eller att icke göra det.

Innehåll:

Försvarsfrågan	Sid. 561.
Liten bokrevy	570.
Blick på pressen	574.
Strödda underrättelser:	
Profetior om Frankrike	576.